

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové, soudkyně Michaely Bejčkové a soudce Zdeňka Kühna v právní věci navrhovatele: **Z. P.**, o návrhu na ustanovení zástupce pro sepsání žaloby proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 23. 3. 2018, čj. MPSV-2018/58089-917, v řízení o kasační stížnosti navrhovatele proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 5. 2018, čj. 59 Na 1/2018-15,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Stručné vymezení věci

[1] Navrhovatel (dále jen „stěžovatel“) se podáním ze dne 23. 4. 2018 u krajského soudu domáhal osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů pro účely sepsání žaloby, kterou má v úmyslu podat proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí, označenému v záhlaví. Ministerstvo totiž zamítlo odvolání stěžovatele proti rozhodnutí Úřadu práce ČR, kterým úřad stěžovateli nepřiznal dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje.

[2] Krajský soud vyhověl žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu, neboť stěžovatel žije výhradně ze sociálních dávek a splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Návrh na ustanovení zástupce však krajský soud zamítl, neboť ustanovení zástupce není nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv.

Krajský soud svůj závěr zdůvodnil zejména tím, že stěžovatel v minulosti opakovaně vystupoval před soudem jako účastník nebo obecný zmocněnec a v některých řízeních dokonce úspěšně docílil zrušení napadeného správního rozhodnutí. Stěžovatel je tedy dostatečně obeznámen s procesem kontroly správních aktů a s tím, jak vystupovat v řízení před soudem. Krajský soud také podotkl, že v návrhu ze dne 23. 4. 2018 stěžovatel již řádně zformuloval také námitky proti správnímu rozhodnutí, které v budoucnu zamýšlí napadnout žalobou. Stěžovatel tedy podle soudu může shodné námitky uplatnit v podané žalobě.

II. Kasační stížnost

[3] Usnesení krajského soudu stěžovatel napadl kasační stížností. Domnívá se, že návrh na ustanovení zástupce je důvodný. Právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nelze odepřít jen proto, že v minulosti podal úspěšnou žalobu v jiných věcech. Nezbytnost ustanovení advokáta stěžovatel spatřuje v tom, že se nyní jedná o případ týkající se dávek v hmotné nouzi. Stěžovatel poukazuje na to, že nemá možnost poradit se s advokátem a učinit úvahu o tom, v jakém rozsahu a jakým způsobem usilovat o ochranu svých práv, případně zda nelze stejného výsledku dosáhnout jinak. Stěžovatel své argumenty hojně podpořil judikaturou NSS a Ústavního soudu, která se zabývá otázkou práva na právní pomoc, a zároveň polemizoval s rozsudkem NSS ve věci, která s ním byla vedena pod sp. zn. 10 As 75/2018. Výraz *„nezbytně třeba“*, který je uveden v § 35 odst. 9 s. ř. s., má podle stěžovatele zabránit tomu, aby byly právní služby zneužívány k svévolnému nebo zjevně bezúspěšnému uplatňování práva, naopak nemá vést k rozdělování účastníků na znalé a schopné, a na ty, kteří si neumějí sami poradit. Usnesení krajského soudu je podle stěžovatele nepřezkoumatelné, neboť se soud nevypořádal s obsahem a smyslem důvodů, které stěžovatel uvedl v návrhu. Stěžovatel proto navrhl, aby NSS zrušil napadené usnesení a nahradil jej vlastním rozhodnutím, kterým pro řízení o žalobě ustanoví zástupce z řad advokátů.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[4] NSS na úvod konstatuje, že podáním kasační stížnosti nevznikla stěžovateli povinnost být zastoupen advokátem v řízení před NSS. Kasační stížnost totiž nesměřuje proti rozhodnutí krajského soudu ve věci samé, ale proti procesnímu rozhodnutí, jímž byl zamítnut návrh na ustanovení zástupce (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS).

[5] Kasační stížnost není důvodná.

[6] V prvé řadě byl NSS povinen zabývat se námitkou nepřezkoumatelnosti usnesení krajského soudu. Pokud by usnesení trpělo vadou nepřezkoumatelnosti, NSS by nemohl přezkoumat další námitky, což by samo o sobě bylo důvodem pro zrušení tohoto usnesení. Takovou vadu však NSS neshledal. Krajský soud se dostatečně a srozumitelně vypořádal s důvody, které stěžovatel uvedl ve svém návrhu na ustanovení zástupce z řad advokátů. Z jeho odůvodnění jsou patrná východiska, na jejichž základě soud dospěl k závěru, že není třeba stěžovateli ustanovovat pro řízení o žalobě advokáta.

pokračování

[7] Podle § 35 odst. 9 s. ř. s. *navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.* O ustanovení zástupce lze žádat i před podáním návrhu na zahájení řízení, jak učinil stěžovatel (srov. rozsudek NSS ze dne 27. 9. 2006, čj. 2 As 2/2006-50).

[8] Zákon vyžaduje pro ustanovení zástupce splnění dvou podmínek. První podmínkou je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, druhou nezbytnost ochrany práv účastníka řízení. O naplnění první podmínky není v této věci sporu. Krajský soud však neshledal splnění druhé podmínky. Dospěl k závěru, že stěžovatel je sám schopen se kvalifikovaně hájit a zajistit si náležitou obranu svých práv v řízení.

[9] Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Toto právo zesiluje, jde-li v řízení o uplatnění jiného základního práva. Právo je zaručeno bez omezujících podmínek, právní pomoc musí být dostupná i těm, kteří si ji nemohou opatřit smluvně. NSS podotýká, že stěžovatel u krajského soudu uplatňuje ochranu svého základního práva na pomoc v hmotné nouzi (čl. 30 odst. 2 Listiny), která je nezbytná k zajištění základních životních podmínek. Jedná se tedy o spor, jehož výsledek je pro stěžovatele existenčně důležitý.

[10] K tomu je však třeba zdůraznit, že v řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Účastník si sám může zvolit, zda se bude v řízení před soudem hájit sám či zda se nechá zastoupit, případně zda se nechá zastoupit obecným zmocněncem či advokátem. To je ostatně stěžovateli jako osobě, která před správním soudem opakovaně vystupuje právě i jako obecný zmocněnec, jistě dobře známo. Ustanovení § 35 odst. 9 s. ř. s. slouží k tomu, aby takovou volbu mohly učinit i nemajetné osoby, které by ji z finančních důvodů učinit nemohly. Právě to je jeden ze způsobů, jakým se uplatňuje materiální rovnost účastníků.

[11] Zákon pak výrazem *„nezbytně potřeba“* vyjadřuje požadavek, aby soud zvážil, zda je opravdu nutné účastníkovi zástupce ustanovit. Judikatura při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce žádá po soudech komplexní posouzení konkrétních skutkových okolností daného případu. Kritériem může být např. vzdělání a zkušenosti účastníka, jeho profese, důležitost sporu pro účastníka, složitost sporu, schopnost argumentace ve sporu, složitost dokazování, emoční účast ve sporu vylučující efektivní obhajobu atd. (srov. rozsudek NSS ze dne 3. 4. 2013, čj. 6 As 23/2013-9). Nelze proto souhlasit se stěžovatelem, že výše uvedené ustanovení má bránit pouze obstrukčnímu či zjevně bezúspěšnému uplatňování práv. Naopak připouští – samozřejmě v rozumné míře – také rozdělení účastníků na ty, kteří jsou schopni se před soudem hájit sami, a na ty, kteří k tomu potřebují pomoc jiné osoby. Úloha advokátů ustanovených podle § 35 odst. 9 s. ř. s. tedy spočívá v právní pomoci těm osobám, které nejsou schopny se samy účinně bránit v řízeních před soudy.

[12] To však podle NSS není případ stěžovatele, který má již dostatečné zkušenosti s vedením soudních sporů, jak vyplývá z odůvodnění usnesení krajského soudu, ve kterém

je na č. l. 15 přehled soudních řízení, ve kterých stěžovatel u tohoto soudu opakovaně – a často úspěšně – vystupoval jak v postavení účastníka řízení, tak i jako obecný zmocněnec. Pokud stěžovatel dokáže před soudem úspěšně hájit práva jiných osob, není důvod se domnívat, že by nedokázal hájit práva svá. Ani věc sama není natolik komplikovaná, že by nezbytně vyžadovala zastoupení advokátem. Krajský soud proto podle NSS dostatečně konkrétně zhodnotil výše uvedená kritéria pro ustanovení zástupce z řad advokátů.

[13] Krajský soud v napadeném usnesení též poukázal na to, že dostatečné znalosti stěžovatele plynou také z návrhu na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce, neboť návrh obsahuje nezbytné náležitosti a stěžovatel v něm již zformuloval i námitky proti rozhodnutí žalovaného. Podle krajského soudu tedy stěžovateli nic nebrání, aby shodné námitky uplatnil i v žalobě, kterou hodlá v budoucnu podat. NSS se s argumenty krajského soudu ztotožňuje a dodává, že velmi dobrou kvalitu má i právní argumentace stěžovatele v kasační stížnosti. Stěžovatel v ní prokázal nejen znalost právních předpisů, ale i judikatury, která tyto předpisy vykládá. S ohledem na kvalitu stěžovatelových podání by je ustanovený advokát obohatil více než novými argumenty spíše prestiží svého povolání (popřípadě úpravou formulací).

[14] Stěžovatel v kasační stížnosti nesouhlasil se závěrem, který NSS učinil v jeho věci vedené pod sp. zn. 10 As 75/2018, ve které NSS taktéž v obdobné věci (poskytování dávek hmotné nouze) neshledal splnění druhé z podmínek pro ustanovení zástupce pro sepsání žaloby. NSS však v této věci nemá důvod odchýlit se od svého závěru v uvedeném rozsudku. Proto i zde dospěl ke stejnému závěru jako krajský soud, tj. že v posuzovaném případě není splněna druhá podmínka § 35 odst. 9 s. ř. s., tedy nezbytnost ustanovení zástupce k ochraně práv stěžovatele.

[15] Pouze na okraj pak NSS dodává, že možnost požádat o ustanovení advokáta Českou advokátní komoru podle § 18 odst. 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, nastupuje právě tehdy, kdy soud dospěje k závěru, že účastník řízení nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta podle zvláštních právních předpisů (zde podle soudního řádu správního), ačkoli se sám účastník domnívá, že tyto podmínky splňuje. Výtka stěžovatele, že krajský soud mu tuto možnost doporučil nesprávně, proto není namístě.

IV. Závěr a náklady řízení

[16] NSS zamítl kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s., poslední věty. O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. července 2018

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu